

ΑΙ

Οδός Αθηνάς

Όταν σχεδιάστηκε η οδός Αθηνάς το 1834, το Μοναστηράκι ήταν κεντρικότερο σημείο στην τότε πόλη σε σχέση με την Ομόνοια (ενδεικτική η αριθμηση του δρόμου που ξεκινά από το Μοναστηράκι). Στα πλαίσια της ανάπτυξης της πόλης, ο αστικός ιστός επεκτάθηκε από την περιοχή της Πλάκας και του Ψυρρή ανατολικά (άκρο της η Ευριπίδου) και βόρεια προς την περιοχή του Ανάκτορου - της σημερινής Βουλής.

Όταν οι αρχιτέκτονες Κλεάνθης και Σάουμπερτ εκπόνησαν το πρώτο σχέδιο της πόλης το 1833, τοποθέτησαν τα Ανάκτορα του Όθωνα στην πλατεία Ομονοίας, από την οποία θα ξεκινούσαν οι οδοί Αθηνάς, Πειραιώς, Αγίου Κωνσταντίνου, 3ης Σεπτεμβρίου, Πανεπιστημίου και Σταδίου στο πρότυπο της «Πλατείας του Αστέρου» των Παρισίων. Η οδός Σταδίου θα κατέληγε στο Παναθηναϊκό Στάδιο και η οδός Αθηνάς στην είσοδο της Ακρόπολης (απόφαση που έδωσε και το όνομά στον δρόμο, σαν νοητή συνέχεια του ναού της Παρθένου Αθηνάς στην Ακρόπολη). Το σχέδιο όμως δεν τέθηκε τελικά σε εφαρμογή γιατί κρίθηκε πολυδάπανο.

Μετά τη μεταφορά της πρωτεύουσας από το Ναύπλιο στην Αθήνα, η Αθηνάς διαμορφώθηκε ως δρόμος-παζάρι των εμπορευμάτων που έφταναν από την επαρχία ή το εξωτερικό για να τροφοδοτήσουν τους κατοίκους της νέας πρωτεύουσας. Έτσι έγινε «ο δρό-

μος των εμπόρων», που τα σπίτια τους ήταν συνήθως στον πρώτο όροφο και τα μαγαζιά στο ισόγειο. Πολλοί εύποροι έμποροι εγκαταστάθηκαν εκεί, προσλαμβάνοντας γνωστούς αρχιτέκτονες για να σχεδιάσουν και να οικοδομήσουν μεγαλοπρεπή κτίρια πολλά εκ των οποίων σώζονται ως και σήμερα (δυστυχώς δύο πολύ σημαντικά κτίρια τα οποία έχουν κατεδαφιστεί είναι το Βαρβάκειο Λύκειο, που βρισκόταν στη σημερινή λαχαναγορά, και το Δημοτικό θέατρο στην πλατεία Κοτζιά).

Η κεντρική αγορά καθόριζε πάντα σε πολύ μεγάλο βαθμό τη μορφή της οδού αλλά ο εμπορικός της χαρακτήρας τονίσθηκε κι άλλαξε βαθειά μετά τη Μικρασιατική Καταστροφή. Με την εισροή των προσφύγων ο δρόμος απέκτησε πολύ πιο πολύμορφο χαρακτήρα αλλά και κλήθηκε να σηκώσει το μεγαλύτερο βάρος των υπαίθριων μικροεμπόρων. Το Δημοτικό θέατρο δε, παραχωρήθηκε από το Δήμο για την εγκατάσταση προσφύγων.

Έτσι στις αρχές του 20ου αιώνα, τα δύο άκρα του δρόμου είχαν πολύ διαφορετικό χαρακτήρα: Το νότιο κομμάτι προς το Μοναστηράκι («λαϊκό») και το βόρειο προς την Ομόνοια («αστικό»). Το Μοναστηράκι ήταν ήδη κέντρο μικροεμπορίου μεταχειρισμένων ειδών. Στη αρχή του δρόμου είχε το παλαιπωλείο του ο έμπορος Γιουσουρούμ, του οποίου το όνομα κατέληξε συνώνυμο με το Μοναστηράκι. Η περιοχή από το Μοναστηράκι προς το Θησείο ήταν κέντρο επεξεργασίας μετάλλου και λεγόταν Γύφτικα. Η περιοχή από το Μοναστηράκι προς την Πανδρόσου είχε μαγαζιά

με φθηνά ρούχα και παπουτσάδικα, ενώ η περιοχή του Ψυρρή, ήταν κυρίως εργατική με βιοτεχνίες και δερματάδικα. Στην άλλη άκρη του δρόμου, την αστική ζωή μαρτυρούν δύο ακόμη μεγαλόπρεπα ξενοδοχεία, ο «Μέγας Αλέξανδρος» και το «Μπάγκειον».

Σταδιακά όμως η πλάστιγγα έγειρε προς τη «λαϊκή» μεριά καθώς καθημερινά χιλιάδες Αθηναίοι μαζεύονταν στην Κεντρική Αγορά αλλά και στα γύρω φθηνά μαγαζιά. Έτσι δημιουργήθηκαν αρκετά καφενεία, ζαχαροπλαστεία, εστιατόρια, όπως και ξενοδοχεία με επαρχιώτες, εμπόρους και αγοραστές - ένα από αυτά σώζεται έως σήμερα, το ερειπωμένο «Βενετία». Ο παράγοντας όμως που διαδραμάτισε καθοριστικό λόγο στη μετατροπή ολόκληρης της Αθηνάς σε πολυπληθή δρόμο ήταν ο ηλεκτρικός σιδηρόδρομος. Ο σταθμός του Μοναστηρακίου εγκαινιάστηκε το 1895 ενώ της Ομόνοιας εγκαινιάστηκε από τον Ελευθέριο Βενιζέλο το 1930 και χάρη στους δύο σταθμούς υπήρχε καλύτερη πρόσβαση στο κέντρο από τα προάστια και το λιμάνι. Σημαντικός και ο ρόλος της την περίοδο των Δεκεμβριανών καθώς το Μοναστηράκι και του Ψυρρή ελέγχονταν από τον Ε.Λ.Α.Σ., ενώ η Ομόνοια από την κυβέρνηση και τους Βρετανούς. Έτσι η οδός Αθηνάς εκείνη την περίοδο ήταν πεδίο έντονων οδομαχιών, τότε δε πυρπολήθηκε και η Βαρβάκειος Σχολή η οποία λειτουργούσε από το 1860 και τελικά κατεδαφίστηκε το 1955.

Από το 1950 περίπου ξεκινάει μια νέα σελίδα για την οδό. Οι τελευταίοι παλιοί ιδιο-

κτήτες εγκαταλείπουν τις κατοικίες τους που αντικαθίστανται από ξενοδοχεία β' και γ' κατηγορίας. Οι όροφοι των κτιρίων μετατρέπονται σε γραφεία ή αποθήκες και αρκετά νεοκλασικά κατεδαφίζονται για να αντικατασταθούν από πολυώροφα κτίρια γραφείων.

Στο σήμερα σε αυτόν το δρόμο εξακολουθεί να χτυπάει η καρδιά του χοντρεμπορίου και του λιανεμπορίου των τροφίμων. Συναντάμε πολλούς μικροπωλητές επί της οδού, αλλά και στους παραδρόμους, μπορεί κάποιος να βρει μαγαζιά που να πωλούν οτιδήποτε. Όσον αφορά τις αλλαγές στις χρήσεις των ακινήτων επί της οδού, έχουν ανοίξει πλέον μεγαλύτερου εμβαδού καταστήματα, ενώ έχουν σχεδόν εκλείψει τα καφενεία. Σημαντική αλλαγή επήλθε στην περιοχή από τότε που άνοιξε ο σταθμός μετρό στο Μοναστηράκι το 2003 ενώ με την ολοκλήρωση της ανάπτυξης της πλατείας το 2007, το σημείο κατακλύζεται με πολύ κόσμο, ιδιαίτερα νέους. Έτσι κατά κάποιον τρόπο η εικόνα του δρόμου έχει αντιστραφεί, μεταλασσομένη βέβαια, καθώς η πλατεία Μοναστηρακίου έχει μετατραπεί σε ένα πολύ ζωντανό σημείο συνάντησης, ενώ στην άλλοτε αστική πλατεία Ομονοίας συναντά κανείς την ερημιά τις βραδινές κυρίως ώρες.

Η οδός Αθηνάς επονομαζόμενη και ως «οδός των θαυμάτων» ή «ο κήπος του λαού» παραμένει ως σήμερα πολυπολιτισμική, πολύχρωμη και πολύοση, τόσο που σωστά θα την χαρακτήριζε κάποιος τον πιο αντιπροσωπευτικό δρόμο της πόλης, ή ακόμα ακριβέστερα, την καρδιά της Αθηνάς.

